

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Nummotheca Principum Austriae

ex gazis Aulae Caesareae potissimum instructa, & aliunde aucta, quae a prima aetate, qua in Austria cusa fuit moneta Sub Babenbergicae Stirpis Marchionibus, Ad Usque Habsburgicae Gentis Principes, Lineae Hispano-Austriacae, Huiusque Masculum Ultimum Carolum II. Regem Hispan.

Complectitur tabulas aeri incisas LI

Herrgott, Marquart

Friburgi Brisgoviae, 1752

Prolegomena Primum

[urn:nbn:de:bsz:31-241470](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-241470)

PROLEGOMENA.

PRIMUM

DE VETVSTATE REI NUMMARIE IN TERRIS AUSTRIACIS, EIUSQUE PROGRESSU.

I.

Nummothecam Principum Austriae aperturis, quaedam praemittere oportet, quae rem nummariam cum Germaniae generatim, tum Austriae speciatim, propiusque attingunt. Iam primo omnium convenit inter Eruditos, maioribus nostris in statu *Germania libera* degentibus, vix aliam *pecuniam*, quam *vivam*, ut vocant, atque tale commercii genus fuisse, quod permutatione pecorum, armentorum, vel frugum fieri assolet (1). Ubi vero coeptum fuit ob publicum usum mercium, aurum argentumque in pretio haberi, pecunia a *Romanis Graecisque* signata, *Germanis* nostris data & accepta fuit. Hinc notissimi *Victoriati*, *Bigati*, *Quadrigati*, *Serrati*, *Ratiti*, & nummi *Byzantini*, quos hodieque in variis Germaniae provinciis e terra effodiunt. Invecto itaque nummorum usu, & per gentes, *Romano Imperio* additas finitimasque, comprobato, nullam tamen pecuniam ipsi cudebant *Germani*, sed *Romana* ac *Byzantina* utebantur (2). At res nummaria per Germaniam immutata est, simulque nativa Regum suorum maiestate crevit demum, invaluitque, postquam *Franci* arbitrium rerum per Europam adepti, non solum *Gothos* ac *Longobardos* armis delevissent, sed & *Gracos* ex *Latio*, omnique *Hesperia* submovissent (3). Longum foret, quin & superfluum de re nummaria, qualiter apud Germaniae populos universim obtinuerit, notiones hic in medium adferre; quum multi praestantes ingenio, ac singularis eruditionis Viri hocce argumentum iam saepius cum diligentia pertractaverint. Quam ob rem instituti nostri memores, ad *Nummos Austriacos*, tanquam ad nobilissimum iucundissimumque MONUMENTORUM AUSTRIACORUM genus nos convertimus.

Res monetaria apud Germanos (sacro in usum venit).

I

2

3

II.

Quo tempore Austriae Principes nummos signare ceperint, tam accurate definiri haud potest. Omnium antiquissimus, qui se nobis obtulit, Austriacorum nummorum, ad POPPONEM pertinet, Antistitem Ecclesiae *Trevirensis*, quem postea producturi sumus. Is confirmationem iuris monetam cudendi ab HENRICO III. Imperatore, ineunte seculo XI. accepit (4). Sed exinde minime con-

Tempus, quo ius cudendae monetae Austriae Principibus obtigit, difficulter figi potest.

4

(1) TACITUS de mor. Germ. cap. v.

(2) HACHENBERG. Diff. x. de re num. vet. Germ. p. 275.

(3) Id. §. ix. p. 258.

(4) Vid. Histor. Trev. Reverendissimi ac Illustr. Ioan. Nicolai ab HONTHEIM Suffraganei Trevir. Tom. I. p. 835. & eod. prob. p. 885.

sequi

sequitur, ut aut pater ipsius LEOPOLDUS *Illustris*, quamvis de S. R. Imperio multis nominibus meritis, aut proximi successorum eius, pari prerogativa aucti fuerint; quippe quod ius illud a POPPONE tanquam *Archiepiscopo Trevirensi*, non ut *Marchione Austria* exercitum fuit. Præterea satis constat: Principes ordinis Ecclesiastici eodem illo iure multo maturius gavisos fuisse, quam Seculares, quorum, uti communis Eruditorum fert opinio (5), eiusmodi *regale* ante seculum XII. vix uni aut alteri obtigit, cum e contrario non desint monumenta, quæ illud cum personis Ecclesiasticis nonnullis, seculis post Christum natum octavo & nono (6) in usu fuisse luculenter evincunt.

III.

F. Sub initium tamen seculi XIII. in usu iam fuisse certo constat.

Hæc vero quamvis ita se habeant, ex certis tamen & indubitatis monumentis novimus, ab Austria Principibus usum signandi monetam sic satis adhuc tempestive introductum fuisse. LEOPOLDUS VII. dictus *Gloriosus* circa annum 1228. dato diplomate (7) artis monetariæ peritos, quos *Flandrenses* nominat (quia ex Flandria adsciti erant) *Vienna* cives instituit, iisque privilegia & exemptiones elargitus fuit, per hæc verba: *Notum fieri volumus, quod Burgenses nostros, qui apud nos Flandrenses nuncupantur, taliter in civitate nostra Vienna instituimus, ut ipsi in officio suo, iure fori nostri, in civitate & terra nostra, libertate & privilegio aliorum nostrorum Burgensium omnimode gaudeant, & utantur. Præterea ipsos ab officio Iudicis nostri in Vienna ita eximimus, ut super quibuscunque querimoniis coram ipso non respondeant, sed coram CAMERARIO MONETE NOSTRE trahant in causas, speciali exceptione, de omnibus responsuri.* Ex quo colliges, personas cudendis nummis addictas, æque ac ipsam rem monetariam *Camera Principis* subiectas fuisse, neque de his ad cives quidquam pertinuisse. Quin sequitur in contextu: *Subiungimus insuper, & confirmamus, ut in eorum officio negociari nullus presumat, nec audeat, nisi ab ipsis receptus in consortium: cum eis sub eodem iure in omni pensione & stivra respondeat, sicut ipsi.* Cautum porro fuit ab ipso Duce LEOPOLDO, in codice iuris Ducatus Austria, ne quisquam præsumat monetam percutere, sub pœna in falsarios lata. Lex hac super re præscripta patrio sermone ita sonat (8): *so soll auch niemand pfenning schlagen auf des Landes ehe Herrn; damit ihm die münz nit gefälschet wurde: wver es darüber thut, da soll man überreichen, als über einem fälscher, den man des mit der Landschafft überkombt, und mit der Landt gewwissen.* Hæc subinde moneta Austriaca in exteras quoque provincias perlatæ, & ibidem recepta fuit: donec OTTO Bavarix Dux anno 1253. novam monetam fabricari iussit, mandans ipsos (nummos) demum,

(5) LUDEWIG Einleitung zum Teutschen münz wesen p. 54 seqq. MOSER in not. ad eund. p. 19. Illustr. Comes a BUNAU de iure circa rem monet. c. 11. §. 41. alii.

(6) Vid. PEEFFINGER ad Vitriar. lib. 111. tit. iv. pag. 459. seqq.

(7) Infra in Probat. ad Proleg. n. 7. p. 249.

(8) Apud LUDEWIG in reliquis MSS. T. iv. p. 18.

non alios, recipi in toto suo districtu versus Austriam (9). 9
 Hæc autem biennio post iterum abolita, ut testatur idem chroni- 10
 con (10).

IV.

Certum itaque ac indubitatum est, usum cudendi monetam in Austria iam tum seculo XIII. forenses atque publicum fuisse. Sed dubium restat, an non id aliquanto citius obtinuerit? Dubitandi argumentum suggerit diploma, paragrapho præcedenti laudatum, ubi LEOPOLDUS VII. *Flandrensibus* ius civitatis donando, de Camera moneta sua, quasi de re, tum temporis iam iam introducta, loquitur, ut super quibuscunque querimoniis, inquit, coram ipso (iudice Wiennensi, Flandrensibus) non respondeant, sed coram camerario (utpote iam ante instituto) monete nostre trahant in causas. Roboratur hæc coniectura ex testibus subscriptis, quos inter nonnulli nominantur, qui artem monetandi callebant: DIETRICUS magister monete, RUEDEGERUS incisor, HEINRICUS socius eius, MAHFRIEDUS monetarius & ALBERTUS chlebarius (11). Hos utique alios a Flandrensibus fuisse exinde colligitur, quod in gratiam eorum, testium vice functi fuerunt.

Quantvis dubitandi locus sit, an non id factum aliquanto tempestivius?

II

V.

Diploma a RUDOLPHO I. Rom. Rege circa annum 1281. monetariis Wiennensibus datum, & postea ab ALBERTO I. Austriae Duce confirmatum (12), luculenter edocet, rem monetariam incunte seculo XIII. in Austria sub LEOPOLDO Glorioso aut institutam, aut restauratam, sub finem eiusdem seculi pleno adhuc in vigore permansisse: tum vero monetariis amplissima, quibus a laudato LEOPOLDO donati fuerant, privilegia & immunitates auctas fuisse & confirmatas. Recte quidem advertit Cl. HANTHALERUS (13) in dictis privilegiis nullam fieri mentionem de forma, figura, pondere, valore, ac numero monetae: illud tantum moneri ac præcipi: quod si Princeps provinciae novam cudi velit monetam, id non nisi simplici ferro, ac uno typo nummario, nec alibi locorum, quam Vienna, Neostadii, & Ennsii (olim Laureaci) fieri debere: ipsi vero monetarii typos nummarios diligenter in custodia teneant. Verba germanica hac de re sic habent (14): Wir wollen auch, ob der Fürst des landes wolt pfenning erneuwen, mit einem einfaltigen eysen, das sol myndert geschehen, dan zu Wyen, ze der Neuwenstat, und zu Enns: und sollen auch der eysen hütten mit gutem fleys dy Hausgenossen. Quo circa lector monendus est, in codice chartaceo bibliothecae Wiennensis civicæ, quo inter cetera urbis iura & privilegia p. 32. sub rubrica: Das ist die Handfest der Hausgenossen: integrum versum, qui de stasis monetariorum locis loquitur, omissum esse:

Sub finem eiusdem seculi res nummaria in terris Austriae firmata & aucta fuit.

12

13

14

TOM. II. P. I.

e

esse:

(9) Apud FREHER. Chronic. Augustenf. T. I. script. ver. Germ. p. 376. ad h. a. pro typis monetariis, Chalybe, nomen trahens.
 (10) Id. Chronic. ad an. 1255. p. 378. (12) Probat. p. 255. n. IX.
 (11) Forte Clibanarius, vel Chalybarius; a præparando, (13) De monet. Wiennens. p. 8.
 (14) Probat. p. 257. n. IX.

esse: tum vero male ex his inferri a laudato auctore, ius cudendi monetam *civitati Viennensi* iam tum a LEOPOLDO VII. datum fuisse; aliud quippe est in *civitate Viennensi* monetarios inquilinos, privilegiis civium gavisos fuisse, qui proprio vocabulo *Munzer*, und *Hausgenossen*, & in diplomate latino RUDOLPHI Imp. de anno 1278. *Confortes* appellati sunt (15). Aliud vero magistratum *Viennensem*, ad instar ceterarum urbium Imperialium, iure signandi argentum (quod LAZIUS perperam asserit) a LEOPOLDO & FRIDERICO Austriae Ducibus donatum esse. Hoc ultimum refellit namque contextus diplomatis *Rudolphini*, ab ipso auctore adductus, in quo statuitur: quod monetarii, & qui ad rem nummariam attinent, *Camera Caesarea* reserventur: *Und vvelen das die Harvussgenossen, und all ir diener, dy zuv der munz, helffen*, ALLE GEMAIN GEHORENT IN UNSER CAMMER. Quin immo ne quidem licitum erat civibus aurum vel argentum a mercatoribus Wiennam adventantibus emere. His namque conceptis verbis prohibitum erat: nedum ut nulum vel aurum, vel argentum in Austria emerent, sed & ne venderent quidem, *nisi ad Cameram Principis*, ut ex diplomate ALBERTI, postea Rom. Imp. I. in calce huius voluminis, num. VIII. p. 254. adducto, intelligimus. Accedit, quod ipsa constitutione ALBERTI I. dictis *Confortibus*, vulgo *Hausgenossen*, iniunctum erat, pecuniam pro signo monetandi acceptam, germanice *Schlagatz* (16), Principi exsolvere (17). Cetera corollaria, quae Clar. HANTHALERUS ex praemissis privilegiis & diplomatibus deducit, bene se habent: monetariis nimirum in Austria permissum fuisse *nummulos*, vulgo *pfenninge*, simplici typo, id est ex altera tantum bracteati aris parte, signare.

VI.

Monetarios *Flandrenses* nummos arbitrariis signis distinctos, primo in Austria cudisse, coniectura probabilis est.

QUI ex Austriacis nummis ultimam antiquitatem redolent, rudi admodum minerva, ut pleraque eius tempestatis opera, fabricata esse, ocularis eorumdem inspectio docebit. *Flandrensi* haec opera videntur, qui artis suae periculum facientes, figuris rudibus ad genium eius seculi, iisque arbitrariis, donec Ducibus visum fuit, clypeum *Austriacum* in nummis spectabilem reddere, argentum initio signarunt. Huic coniecturae locum faciunt plures nummi, diversis temporibus *Viennae*, *Mellicii*, tum etiam *Gottwici*, alibique locorum per Austriam e terra effossi, quorum eotypa ordine postea daturi sumus. Scio equidem, legitimum argumentum ex eo confici non posse: quod, ubi nummi diversi generis, variique typi in quadam civitate reperiuntur, ii omnes ad eandem pertineant, vel in eadem provincia cusi sint: attamen, ubi maximam eorumdem partem eo pertinere ex signis indubitatis cernimus, probabilis coniectura enascitur, etiam reliquos eo revocandos esse; maxime, cum quoad pondus & magnitudinem con-

(15) Probat. n. I. p. 249.

(16) Confer. WACHTER. in Gloss. h. v.

(17) Probat. num. VI. p. 253. & praesertim n. XVI. p. 263.

veniunt, atque nummi minuti sunt, qui, ut plurimum, non nisi eam, in qua conflati fuerunt, pervadere solent regionem. Sed ita contigit, ubi hac nostra ætate armamentarium civium *Viennæ* extruebatur, reperti sunt veteres nummi Austriaci, quibus adiuncti erant alii, eiusdem qualitatis, scuto *Austriaco* quidem destituti, signa tamen rudi manu efficta referentes. Hos igitur coniecto a laudatis *Flandrensibus*, variis striis, siglis & punctis, octogono item, pro arbitrio eorundem, signatos fuisse; tum, quod ea tempestate insignia gentilitia pecuniæ insculpere nondum in frequenti adeo usu fuerit: tum, quod artis imperiti, satis habuisse videantur, aliquid saltem secundum eorum genium, ut ut rude & impositum fuisset, nummulis imprimere. Processu autem temporis factum est, ut pantheram, *Styriæ* symbolum, repræsentare, illudque scuto *Austriaco* in eodem umbone coniungere, tum id ipsum pectori animalis imprimere tentarent. Comparuit postea *Austriæ* parmula elegantiori forma, frondibus, ornatus causa, adpositis, cum interim ne unus omnium Austriacorum illius ævi monetariorum tantum sibi ausus est, ut epigraphen quandam continuam exhiberet.

VII.

Antequam ulterius progrediamur, expendendus est locus *Wolfgangi LAZII* (18), a *Cl. HANTHALERO* (19) iam excitatus, ubi de re monetaria *Viennensi* differens, eum hunc in modum exponit: *His igitur Magistratibus Respublica Viennensis, cum in immensum cresceret, Principum suorum studiis accedentibus: ius quoque signandi argentum, ut cetera Urbes Imperiales, impetrarunt, eique rei magistratum præfecerunt: qui certo quodam civium collegio adhibito, atque ex his potissimum, qui rem domi copiosam habebant, & argentum suppeditare poterant, nummos argenteos, minores & maiores, quadrangulares, urbis nomine, insignibus quoque eius, cruce videlicet, adiectis, quotannis cudebant: usi in hac re bracteariorum opera, quos in aedibus suis passim alebant, a quibus in hanc usque diem vico nomen mansit, ubi magnificentissima urbis ades visuntur, vulgus vocat: die Münzer-Strafs, in qua hodie mercatores colunt, qui ex Italia Viennam merces ferunt. Ipsi adeo gentilitio sermone huius ordinis cives Haussgenossen, h. e. Domus & Familiæ confæderate, qui vero his Senatus nomine præfuit, Magister Monetæ appellabatur, cui proxima sedes Prætori assignabatur: primis quoque annis Prætoribus prælati; adeo, ut consulatui fuerit hic quoque multo tempore coniunctus magistratus. Qui demum ab Austriæ Archiducibus, cum magnitudinem fortuna peccandi licentia metiti fuissent, prerogativa ista tam splendida abusi, unacum collegio & prerogativa sublatus fuit. Multa sunt in hac oratione & obscura & præpostera. Primo enim LAZIIUS, a quo Principe & quo tempore civitas *Viennensis* ius cuedendi monetam obtinuerit, filet, atque adeo illud laudatæ reipublicæ*

Wolfgangi LAZII locus de moneta Viennensi expenditur.
18 19

TOM. II. P. I.

e 2

blicæ

(18) Commentar. Rer. Vienn. lib. IV. cap. penult.

(19) Wiener - münz. p. 5.

blicæ competiisse, sine teste asserit. Postea quæ de civium collegio & *bracteariorum* opera, nec non de monetariis, vulgo *Hauffgenossen*, exponit, ad recitatum supra LEOPOLDI VII. diploma pertinent, adeoque de provisione Ducis, & de monetariis *Flandrensibus*, non vero de dispositione a repub. Wiennensi facta, interpretanda sunt. Denique cum a Cl. HANTHALERO tum a LAZIO præter fidem adstruitur: cives locupletiores in domibus suis cudi curasse *quotannis nummos argenteos minores & maiores, quadrangulares, insignibus civitatis conspicuos*; lege enim iuris Austriaci ducatus, superius recitata (20), vetitum erat: ne quisquam præter monetarios, CAMERÆ PRINCIPIS addictos, monetam cudere sibi sumeret: tantumque abest, ut urbi Wiennensi exemplo reliquarum civitatum Imperialium facultas monetam cudendi (id quod cum LAZIO Cl. HANTHALERUS (21) suadere conatur) unquam concessa fuerit, ut chartæ & diplomata, a LEOPOLDO *Glorioso* ad FRIDERICUM *Placidum* usque, continua serie a nobis adducta, liquido demonstrent, omnes Austriæ Principes ius illud solos exercuisse (22), illudque inter præcipuos fontes, ex quibus CAMERÆ proventus affluerent, habuisse (23): qua de re videri quoque possunt, quæ hic num. v. diximus. Illud vero ex LAZIO notari meretur, quod relationi suæ addidit syllabum octo Præfectorum, qui Wiennæ rem monetariam curarunt. Incipit ille ab anno 1289. & definit in *Thoma Moing*. Sed his multo antiquior est DIETRICUS a nobis supra (24) laudatus. *Thomam* quoque MOING forte excepit *Ioannes de Wesl*, de quo meminit charta FRIDERICI *Placidi* (25). Recentiore quoque rei monetariæ Præfectum prodit Rev. P. HANTHALERUS, *Ioannem Schrovartz*, sub FERDINANDO I. Archiduce *Neostadii* capite plexum (26).

VIII.

Conditio rei
nummarie in Au-
stria seculo XIV.

TYPI nummarii seculo XIV. regnante in Austria ALBERTO II. cognomento *Sapiente*, iam iam elegantiore formam induerunt; video enim in nummis huius Principis pisces Pherretanos Austriaco scuto affabre iunctos, & ex nobiliori argento percussos. Tum vero animadverto nummos ex auro signatos esse cum icone S. IOANNIS BAPTISTÆ, qua in re Austriaci *Florentinos* imitati sunt. Nummi præterea non modo iunctis *Austria, Styriaque* scutis, sed etiam epigraphe ornati comparent. Nullus autem nummus Austriacus ante ALBERTUM II. cognomento *Sapientem* epigraphe instructus, ad manus meas pervenit: si excipias POPPONIS Archiepiscopi nummum; qui tamen non in Austria, sed *Treviris*, aut alibi locorum cufus fuit. *Flandrenses* itaque, qui antea rudi arte argentum signabant, hac ætate vel ex Austria iam valere iussi, vel istorum loco, inductis forte *Florentinis* (uti hac ætate in vicino Bohemiæ regno factum

(20) num. III. p. 2.

(21) Loc. cit. pag. 7.

(22) Vid. si lubet sæpe laudatæ probat. infra pag. 249. seqq.

(23) Diploma Rudolphi IV. num. x. pag. 258.

(24) Num. II.

(25) Probat. ad Proleg. n. XVI. pag. 263.

(26) l. c. p. 12. seqq.

factum novimus, quod *Florentinos* monetarios adscivit) vel ad horum imitationem, maiorem peritiam iam adepti, solidos ex auro & argento, utraque parte signatos, in Austria ediderunt. RUDOLPHI IV. monetæ venustiori itidem typo signatæ comparent. Sed res nummaria vel ob quæstum pecuniam, qui Principis ærario, ex titulo iuris *monetam signandi*, obvenerat (27), vel commercii promovendi causa, nummos ex mente Pl. Rev. P. HANTHALERI (28). Austriacos iam in quinque species divisit: *obolum* scilicet, *denarium*, *binos*, *ternos*, & nummos *quaternarios*, horum vero valor toties crevit, diminutusve est, quoties probitas æris vel quantitas ponderis immutata fuit, vel denique quoties mandatum Principis aliter exigit; quare nihil certi de pondere & valore monetæ Austriacæ univèrse definiri potest. Mos tamen communis erat, quem Wiennenses in emendis brassicis capitatis, atque in indictionibus imponendis, seu in constituendo, quantum pecuniæ quivis ordo seu status ad ærarium dare teneatur, hodieum tenent. In his enim computus fit etiamnum per *solidos*, vulgo *schilling*, & *libras* seu *pfund*. *Solidus* quadraginta denariorum, seu nummorum minorum, *pfenninge*, valorem habet: *libra* vero CCXL. Huc quoque pertinet, quod Cl. Philibertus HUEBERUS in hanc rem observat, quando ait: *anno 1310. Et posterioribus duobus seculis, hodierna nostra estimationis florenus, vulgo ein Gulden oder 15. patzen, quibus temporibus in his oris appellabatur LIBRA DENARIORUM aut TALENTUM. Ita nostra (puta Mellicensia) antiqua monumenta Et urbaria passim.* Denique post medium eiusdem seculi RUDOLPHUS IV. cum consensu Ordinum Austriæ, datis litteris, (29) quæstum illum pecuniam, quo de mox memini, in *tributum*, a cauponariis exigendum commutavit, reservata tamen libera sibi potestate, quæstum illum, ex iure *monetam cudendi* proveniente, revocandi.

27

28

29

IX.

Atque hinc maiorum more perseverarunt Principes Austriæ in cudendis monetis seculo xv. donec FRIDERICO Placido Imp. Roman profecto, elegantioris formæ numismata oblata fuerunt. Tum enim præter nummos usui communi destinatos, *solidi* quoque nummi diversæ formæ & variæ magnitudinis *mnemonici*, & *iconici*, utraque parte signati, atque inscriptionibus ornati, in Austria pariter, sed sensim, percussi sunt: quorum ectypa suo ordine deinceps exhibebo. Antea vero *solidi*, duplici typo signati, in Austria raro sunt visi; *nummuli* ut plurimum *Albi* & *Nigri* a coloribus argenti & æris sic dicti, adeo in communi usu versabantur, ut plura talentorum millia, non alia specie, quam *nummorum nigrorum* in commercio essent. Huius generis triginta florenorum millia in uno loco simul reperta esse, tradit BURCKENIUS apud HANTHALE-

Seculo xv.

e 3

RUM

(27) Loc. cit. num. x. p. 258.

(28) Loc. cit. pag. 11.

(29) Probat. ad Proleg. n. x. p. 258.

- 30 RUM (30). Neque celare hic iuvat, *nummos* hos *nigros*, de quibus sermo est, non alia de causa, quam ob belli necessitates, imperante FRIDERICO *Pacifico*, post medium seculi xv. non modo in provinciis Austriae, sed etiam in ducatu Bavariae, in terris Salisburgensibus, aliisque regionibus exortos atque receptos fuisse: de quibus conqueritur Annalista Salisburgensis (31). Sed nobis infra in nummis FRIDERICI Caesaris de ista *nummularum* specie sermo recurret.

X.

De monetis Austriae trans Anasum, Styriae, Carinthiae, & Tyrolis.

32

PROvincia Austriaca trans Anasum iis fere similia in re nummaria habuisse videtur fata, quae Austria Inferior experta fuit. Legimus enim in sanctione monetali a RUDOLPHO IV. anno 1359. (32) publicata: aequalem monetæ rationem in provinciis *Supra & Infra Anasum* habendam esse. Attamen reperi nummos bracteatos antiquos, insignia provinciae *trans Anasum* sola referentes: sed non audeo eorum typos, utpote elegantiori forma iam expressos, monetariis illis *Flandrensibus* ac *Florentinis* pro fœtu adtribuere.

Styrensi nummos veteres, ætate fere æquales habeo cum moneta Austriaca. Adservamus namque bracteatos, *Panthera*, simbolo *Styriae*, rudi ac impolito typo signatos. Nec dubito eiusmodi nummis *Flandrenses* illos, qui in Austria monetam cudebant, auctores adscribere; cum quia uterque ducatus uni Domino parebat, cuius proin iussu & auctoritate argentum utrumque pro aërio suo signatum fuit; tum quia Styrenses æque ac Austriaci minores illas bracteolas, quas phrygii operis periti, splendoris gratia suis in rebus adhibere solent, *Flinderlen*, deducto ac quasi conservato a *Flandrensibus* nomine, hodie dum appellant.

Quo ævo nummi in Carinthia primo cusi sint, definire nolum. Prope fidem est, Carinthiacos horumque finitimas gentes, iurisdictioni Principum Austriae obnoxios, in re monetali Styrensi- bus, Austriacisque morem gessisse: monetam proinde Austriacam in commerciis tractandis usurpassè, donec propriis typis nummariis gavisi sint. Tum vero nummos suos typo, icone, scutorum locatione, atque ipsa epigraphe singulariter distinctos, atque conspicuos ediderunt. Superfunt namque nummi Carinthiaci cum icone S. LEOPOLDI, alii scutum *Austriacum*, a sinistris clypeum *Carinthiae* referentes, alii denique titulum *Archiducis* æque ac nummi in Austria cusi, exhibent. Sed hæc recentiori tempore acciderunt, quod de nummis *Goritia* pariter intelligi volo: quare de his suo loco plenius exponemus.

In Comitatu denique Tyrolensi propriam monetam iam fuisse signatam, priusquam is ad RUDOLPHUM IV. Austriae Ducem devolutus esset, ex nummis, quos vidi, aquila simplici conspicuos, certus sum. Quin Cl. Auctor, qui recens aperta *Grossorum scrinia* anno

(30) Lec. cit. p. 12.

(31) Ap. R. P. PEZ Script. rer. Aust. T. II. p. 429.

(32) Probat. num. x. p. 259.

anno 1749. Lipsiæ edidit, duos eiusmodi *Grossos* Tyrolenses, æri incisos exhibet (33); eorum alter hanc epigraphen refert: † COMES TIROL: *ensis*. In postica: DE MARANO. Alter ita habet: MEINARDUS. In averſa: † COMES TIROL. *ensis*. Ambo sane ætatem prædicti RUDOLPHI IV. utique superant: horum delineationes in supplementis dabimus Tab. XLIX. num. XXIV. & XXV. Reperiuntur præterea in iis, ibidem subinde cufis, quædam singularia, quæ in nullum alterius provinciæ nummum convenire possunt. Tyrolim autem SIGISMUNDO, Austriæ Duce, gubernante, plures elegantiorisque formæ exinde prodierunt nummi, quam in ipsa Austria. Verum circa hæc modo non moramur; cum constitutum nobis sit de SIGISMUNDI nummis subsequenti Prolegomeno ultimo pertractare. Nec iuvat chartas, diplomata ac leges de re nummaria a Principibus Austriæ, diversis subin temporibus promulgatas, hoc loco in medium adducere; huiusmodi enim ad calcem operis, probationum loco, reservamus. Quamobrem pauca hæc, quæ de vetustioribus nummis Austriacis generatim præmonuimus, in ordine ad illa, quæ sequentur, dicta nunc sufficiant.

PROLEGOMENON SECUNDUM

DE

NUMMIS PRINCIPUM AUSTRIÆ EX LINEA BABENBERGICA: UBI DE NUMMIS CUM ICONE DIVI LEOPOLDI MARCHIONIS, EX OCCASIONE AGITUR.

I.

Rariores censendi sunt nummi Principum Austriæ, a *Babenbergica* stirpe oriundorum, quam eiusdem gentis sigilla & insignia: quamquam hæc non nisi fragili ceræ impressa, illi ex auro argentoque conflati; hinc paradoxum videri nemini debet, si quis dixerit: ceram, seu sigillum, in monumentis Austriacis *ære perennius* esse. Multa enim veterum Marchionum Ducumque Austriæ sigilla hac nostra ætate ex archivis eruere adhuc licuit, quorum ectypa Tom. 1. Diss. 1. exhibuimus: sed in nummothecis Austriacis, quotquot hæcenus conspicatus sum, vix aliquot nummos reperi, qui primis Austriæ Principibus certo attribui possint, vel eam attingant ætatem, qua illi fasces in hisce provinciis tenuerunt. Ad hanc tamen classẽ pertinent duo nummi, aliunde ab amicis mecum communicati, quorum alter POPPONIS Archiepiscopi Trevirensis est, alter HERMANNI Marchionis Badensis: hic in gazis *Fridericianis* Gothæ adservatur. Non nullos dein adeptus fui eius generis nummos, de quibus, ut supra memini, non nisi per coniecturam probabilem assequi licet, eos ab inductis primo in Austriam monetariis percussos fuisse: alios porro obtinui vere Austriacos

Raritas nummorum, sub Marchionibus & Ducibus lineæ Babenbergicæ in Austria cuforum, eorumque ordo hic constituitur.

(33) Supplement. 1. Tab. XVI. num. 162, 163.